

Marta Sylvestrová

Vyšlo v časopise Atelier, č. 19, 2012

V rámci výstavy OL – 03 – 12, jejíž název v podobě automobilové značky je inspirován výstavou OL-13-89 prezentující v roce 1989 třináct olomouckých výtvarníků v prostorách prostějovského zámku (připomněla ji i nedávná výstava Skleník), připravil kurátor Muzea umění v Olomouci Ivo Binder retrospektivní výběr z tvorby třech olomouckých výtvarníků: Ondřeje Michálka, Oldřicha Šembery a Jiřího Žlebka. Je třeba ocenit kurátorský a ediční počin Ivo Bindera, který s pomocí heuristika-perfekcionisty Ladislava Daňka, autora biografií, soupisů výstav a bibliografií, připravil i vydání modro-zeleno-červeného katalogového triptychu, oděného v nápaditém a vtípném designu trojice obálek a přehledném layoutu muzejního grafika Petra Šmalce. Ivo Binder v poměrně krátkém čase zvládl připravit výběr děl včetně fundovaného ponoru do výtvarně odlišných výrazů těchto tří výrazných osobností olomoucké výtvarné scény, a zásadním způsobem tak přispěl k jejich zařazení do kontextu českého umění od sedmdesátých let do současnosti.

Nejzajímavější a objevný soubor tvoří na výstavě dle mého soudu výběr grafik, kreseb a sochařských objektů Ondřeje Michálka (nar. 1947 v Brně, absolvent studia češtiny, výtvarné teorie a výchovy na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci 1965-1970), který za své obsahově zneklidňující grafické výpovědi, udivující inovacemi a experimenty v kombinaci tiskových a výtvarných forem získal řadu ocenění na našich i zahraničních výstavách (mj. i První cenu a stříbrnou medaili XIII Premi internacional de dibuix Joan Miró v Barceloně 1984), k nimž letos přibylo další z mnoha čestných uznání v soutěži Grafika roku 2011 v kategorii technika tisku z hloubky za grafický list *Nové domy*. Jedním z autorů textů o Michálkově grafické tvorbě v katalogu výstavy je historik umění Jan Kříž (vedle Ivo Bindera, Aleny Nádvorníkové, Ivo Janouška, Jiřího Valocha, Pavla Zatloukala a Olgy Badalíkové), který v nich upozorňuje na zapomínaný přínos Ondřeje Michálka na poli grafického umění (mj. i jeho nominací na Cenu Vladimíra Boudníka v roce 2002).

Od roku 1970 do dnešní doby se Michálkova grafická tvorba odvíjí v autorských cyklech, které jsou podobnostmi o peripetiích lidského bytí. V počátcích jeho vstupu do výtvarného dění sedmdesátých let nabývají jeho výpovědi ironicky kritické podoby v tisících nazvaných *Kapitoly*, *Drahoušku, odpočiň si, Ted' vzlétnout je chvíle, Naši*, následují například grafiky *Krajina s poutači*, *Ranní pozdrav* a kresby *Velká voliéra*, *Galerie nejlepších*, *Zkouška pěveckého tělesa* aj. Šlo mimo jiné o obrazy vyšumělé prázdnoty lidských pomníků, v nichž si autor pohrával se zobrazeními klamavě „pozitivních“ postav z billboardů lemujících imaginární komunikace a nesmyslně vyrůstajících v krajině, jež jsou výrazem životních stereotypů, falešných symbolů úspěchu a společenské fikce. S uplývajícím časem se Michálek odvrací od zaujetí společenskou kritikou (i když se k ní čas od času v různých reminiscencích vrací, viz: *Dům s pomníkem* z r. 2010) a stále více se ve svých imaginativních vizích noří do intimity vnitřních lidských světů v postižení jejich křehkosti a dočasnosti. Nejdříve v sériích fragilních objektů doplněných světlem, jakýchsi otepí a primitivních smotků, k nimž se světlo přidává jednou jako jejich přirozený doplněk, jindy jako vetřelec. Jednou jako blahodárny zdroj energie, jindy jako ničivý element. Nikdy však nevíme, jaký je vlastně jejich vztah, protože oba tyto odvrácené póly čteme v listech současně. Počínaje tímto cyklem prací, jehož charakteristikou jsou spleť struktury (skutečně existující na tiskové matici) a šedomodrý odstín získaný na principu přetisků černé plochy bílou barvou, pojímá Michálek své listy jako myšlenkové otazníky.

Přirozeným pokračováním série *Osvětlování a Světelných objektů* byl cyklus grafik, v nichž se objevují nádoby a pohárky. Také obsahují připomínku křehkosti, ale v jejich „příbězích“ odkrýváme – jak je u Michálka obvyklé – i alegorické významy. V sérii *Útočiště* (2001) se Michálek vrátil k přímému tisku ze struktury. Jako matrice mu slouží koláže kousků obalové překližky nalepené na karton. Vytváří z nich záhadné rozpadající se stavby, možná svědky budovatelského úsilí dnes už zapomenuté kultury. V následujícím cyklu *Odpočívadla* (2002–2004) však už žádný „soucít se zaniklou civilizací“ nenajdeme. Odkryté interiéry někdy s kuriózním nábytkem a obrazy na stěnách stojí na vratkých nohách a připomínají absenci intimity, stejně jako exhibicionismus současné doby. Další cyklus – *Nové domy* – tuto problematiku dále rozvíjí. Částečně ve smyslu nepřímé kritiky snadnosti současné stavitelské praxe, především však v poloze osobní výtvarné interpretace.

Po mnoha letech „věrnosti“ linoleu jako materiálu matrice, ať už tištěnému z hloubky nebo z výšky, tradičně či netradičně, rozšířil nedávno Ondřej Michálek možnosti své práce o hlubotisk z kovové matrice. A jak bývá u něho obvyklé, nejde ani tentokrát o tradiční technický přístup. Cyklem *Akvadukty* a jednotlivými listy s labyrintickými strukturami jakoby se autor vracel ke starším tématům, které však dnes artikuluje jinak, s jinými akcenty, avšak se stejnou naléhavostí.